

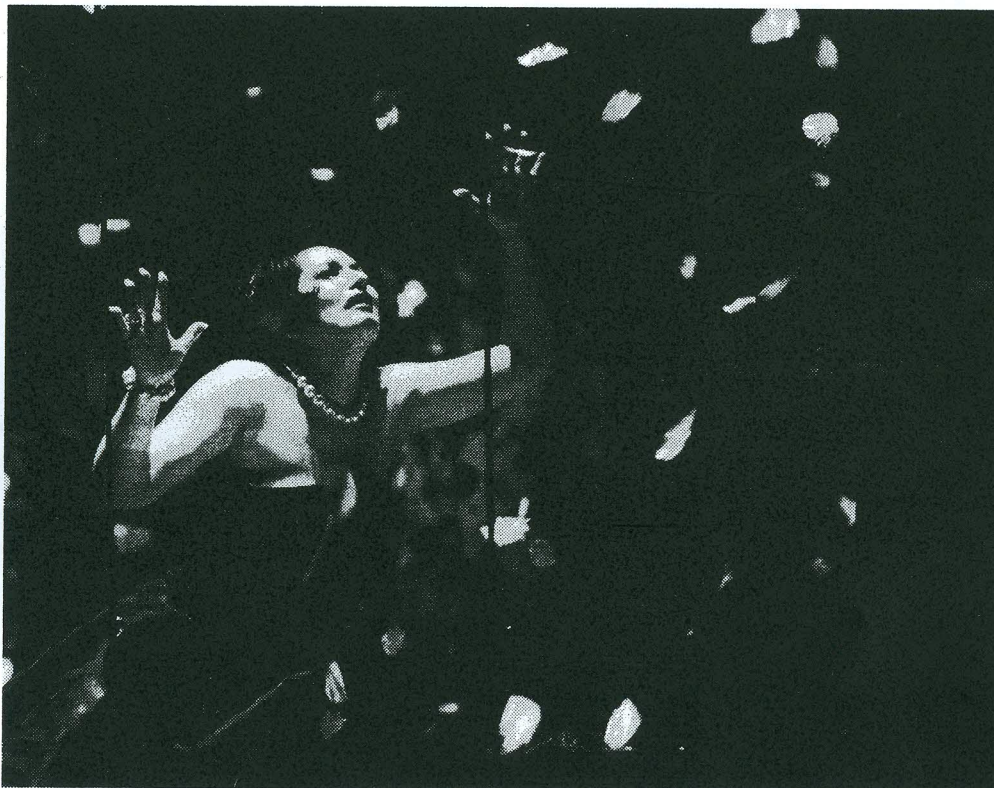
Uskumatu tõelisus

Saaremaa ooperipäevad 19. – 24. VII

Tiiu Levald

Ilmselt olen üks väheseid Maarjamaal, kes juba kolmandat aastat osa saanud Saaremaa ooperipäevadest peaaegu täisannuse. Kuna kultuuriürituste kohal ripub pidevalt „rahakirves“, siis on tõesti imetlusväärne, milline publikumenu on neid päevi saatnud! Ilmselt on toimkond eesotsas Marika Pärgi ja Arne Mikuga teinud kõrgpilootaazi promotöö. Tänu sellele ei ole kahtlust ka tulevase aasta edukuses, sest uued plaanid sisaldavad selliseid maailmanimesid nagu Soile Isokoski ja José Cura, aga seal on kirjas ka meie tulevikulootus Kai Rüütel!

Tänavuste ooperipäevade ülesehitus kujunes äärmiselt sümpaatseks, raamiks meie juubilarid: alguseks Eino Tambergi teosed ja lõpetuseks lastele mõeldud esietendus, Olav Ehala ja Leelo Tungla muusikaline lastelavastus „Käsikivi kosmosest“. Külalised Moskva Konstantin Stanislavski ja Vladimir Nemirovitš-Dantšenko nimelisest akadeemilisest muusikateatrist töid ooperitelgi lavale Verdi „La traviata“ ja Puccini „Madama Butterfly“, lisaks ka rea soliste galakontserdile. Esindatud olid meie Vanemuine Mozarti „Figaro pulmaga“ ja Estonia Verdi „Maskiballiga“, mõlemas laulmas meie oma, kodumaised lauljad (vaid estoonlastel oli Kuninga rollis abiks Şenol Talinli). Nende etenduste vahele mahtus kaks kontserti Kuressaare lossi kapiitlisaali: Annely Peebo ja Christian Kochi *Lied'i*-õhtu ning Juhan Tralla – Ralf Taali ooperiaariate kava. Ain Anger – Piret Aidulo esinesid helinditega Bachist Villem Kapini Kihelkonna ja Kaarma kirikus. Hortus Musicus tõi Karja, Püha, Kuressaare Laurentiuse ja Põide kirikusse kontsertetenduse „Vooruslike naiste liitana“ ning Kuressaare kõlakojas esines Estonia Brass. Seega igale maitsele midagi ...

„La traviata“ edu põhiline pant on peategelane Hibla Gerzmava.

JÖRGEN AAV

Bergeracist“ A. Miku, R. Elbi ja O. Kuusiku esituses. Kuna olen Elbi arenguteed saanud päris pikalt jälgida, siis julgen väita, et sellise rikka muusikalise ja sõnalise materjaliga (Jaan Krossi geniaalne Rostand'i eestindus) roll arendab lauljat (muidugi, kui on soovi areneda!) tunduvalt rohkem kui nii mõnigi maailmaklassika „käiberoll“.

Kõigile lastevanematele, kellel lapsed eas 5–15, julgen soovitada **Ehala-Tungla** lastelugu „KÄSIKIVI KOSMOSEST“ (idee autor A. Miikk). Mitte see, et lugu on lühike ja õpetlik, pole olu-

ülitemperamentne ja tema tempod *à la* Toscanini (nii ta põhjendas autogrammitunnis) panid nii mõnigi kord pillimehed täbarasse seisu.

Etenduse edu põhiline pant on muidugi peategelane – **Hibla Gerzmava** on kahtlemata üks põnevamaid interpreete tänases vokalistide maailmas. Kindlasti on teisi sama kauneid hääli ja väga omapärase rollilahendusega Viollettasid, kuid tema isikupära ning lisaks lauljahaaridusele ka pianisti- ja organistiharidus on andnud talle erilise kompleksivabaduse nii

Polkopin) ja konsul Sharplessi (Andrei Baturkin) roll lauldud väga heal tasemel. Nii tenoril kui baritonil on kaunis ja hea kooliga hääli ning konsuli südamlikkus ja ohutunde väljamängimine piisav. Pinkertoni puhul oodanuks suuremat kirglikkust, tõelise tunde tärkamist kohtumisel nii erakordselt siira ja lapseliku olendiga, nagu seda oli 15aastane Butterfly, ja vahest ka suuremat sõltumatust dirigendist. Kuid sellest hoolimata jäi kõrvu esimese vaatuse jumalik duett – kõlaliselts oli see Puccini, mis sobinuks ehk autorile endalegi!

GALAKONTSERT kujunes suureks lauljate paraadiks, kus eredaimateks jäid muljed meie **Ain Angerist**, külalisteatrist naissolistidest (**Gerzmava**, **Vaštšenko** ja **Larissa Andrejeva**) ning praegu veel vabakutselisest, kuid Moskva Suures teatris mitu rolli teinud noorukesest **Anna Aglatovast**. Kontserdi avapooles kõlas palju vene suurmeistrite (Glinka, Rimski-Korsakov, Tšaikovski, A. Rubinstein, Mussorgski, Rahmaninov, Štšedrin) meie publikule tundmatuid helindeid, aga teine pool kuulus lääne klassikale. Võib-olla oli kava tavakuulajale liialt pikk, kuid taas sai selgeks, kuivõrd rikas on meie idanaaber oma eri rahvusest hääle poolest ja kuivõrd erinev on suhtestumine muusikaga, sõltumata rahvusest! Siin maksab personaalne süvenemine, stiilitaju ja fantaasiaküllus, suhtumine autori soovidesse, mis kirjas, ja mõõdu- tunne interpreteerimisvabaduses. Igal juhul oli see väga põnev ja heas plaanis intrigeeriv kohtumine nii paljude tundmatute kunstnikega.

Soolokavadest sain osa vaid kahest, Annely Peebo ja Ain Angeri esinemisest. **Peebo** *Lied'i*-kontsert oli väga hea ülesehitusega: kolm laulu Schumanni tsüklist „Naise elu ja armastus“, kolm Brahmsi laulu *op.* 105, viis valikulist laulu

Ettekirjaga „Kõigile lastevanematele, kellel lapsed eas 5–15, julgen soovitada **Ehala-Tungla lastelugu „KÄSIKIVI KOSMOSEST”** (idee autor A. Mikk). Mitte see, et lugu on lühike ja õpetlik, pole oluline, vaid tegijate ehedus ja siirus! Meeskond – õigem oleks vist öelda „naiskond”! – lavastaja **Garmen Tabor**, kunstnik **Liina Unt**, valguskunstnik **Airi Eras**, koreograaf **Oksana Titova** – on osanud põhiliselt Georg Otsa nimelise muusikakooli džäss ja klassikalise laulu õppuritega lavale tuua elava, hea liikumise ning loomuliku laulmise ja sõnavaldamisega loo. (Võib-olla tasub kohati dünaamikat ohjeldada Tigeda muti ja Perenaise partiis – teksti arusaadavus kannatas.) Ehala meelde jäävad viisid annavad kindlasti Tungla lihtsatele, kuid kopsaka ivaga mõtetele taas pika ea. Eriliselt sööbis hinge Tulnuküdruk **Siri (Anneliis Kits)** – siirus kõiges ja süvenenud mõtestatus laulmises. Loodan, et ta jätkab õpinguid ja annab oma väga omanäolisele andele võimaluse teha kord suuri tegusid!

Alustan kodumaisest. **Eino Tambergi** „Cyrano de Bergerac” on saanud teenitult palju tähelepanu nii oma repertuaaris püsimise kui ka positiivse kriitika näol. Önn, et ikka ja jälle on lauljaid, kes selle meelikõitva teose väärilised. Seekord kõlasid aga ka fragmendid unustuse hõlma vajunud ooperitest „Lend” (etendunud Estonias 1983/84) ning „Raudne kodu” (etendunud Estonias 1964/65 ja Tartu uus Vanemuise maja avati 1967. aastal selle ooperiga!).

Lavastaja **Arne Mikk** on osavate kärbetega koostanud põimiku, mille kandsid ette **Helen Lokuta**, **Angelika Mikk**, **René Soom**, **Rauno Elp**, **Olivur Kuusik** ja **Priit Volmer**, klaveril **Tarmo Eespere**. Tooksin siinjuures väljavõtte Kristel Pappeli artiklist „„Lend” Estonias”, kus ta ütleb loovuse ja maailma suhteid analüüsid muu hulgas: „„Lendu” kuulates-vaadates tuli pähe imelik mõte: kuidas küll lavastatakse ja mõistetakse seda ooperit kümne aasta pärast? Ooperiteatri ajalugu tõendab, et sageli ehestub teose väärtus just teatud aja möödudes ja ta tähendus ilmneb selgemaltki. Ja siit edasi: ehk võiks mõningaid eesti oopereid ja ballette rohkem uuslavastada?” (Noorte Hää 19. II 1984). Just ehestumise fenomen toimiski sellel ettevõtmisel! Seda enam, et kohal viibinud autori sõnul on „Lend” talle üks armsamaid ja isiklikumaid töid. Tunnetada oma võimete piiri ning õigel hetkel teha kiire otsus – eks see on läbi aegade olnud vist paljude fantaasiaküllaste loovisiksuste probleem.

Lokuta ja Soomi kehastuses olid kummaline Tüdruk, kes uskus endal olevat lennuvõime, ja Helilooja, kes kimpus sisemise barjääriga nii loovuses kui inimsuhetes, äärmiselt sugestiivsed: iga muusikaline fraas kõlas hästi ja stseenid mõjusid oma kontsentreerituses lummutav-painavalt. „Raudse kodu” temaatika – salakaubavedu, kaubitsemine inimtööjõu ja narkootikumidega – on igihaljas. Lokuta kõrtitudruk Sally oli ere: temas oli nii vulgaarsust kui varjatud, valulist janu tõeliste tunnete järele, uskumatu stiilitunnetusega lauldud „Misty town” (esmalavastuses Ülle Ulla kordumatuks lauldud-tantsitud) lõppes ennastunustava tantsuga. Mulje oli jahmatav.

Südant kriipivalt kõlas õhtut alustanud tertsett: rõdustseen ja finaali duett „Cyrano de

„Käiberoll”.

Kõigile lastevanematele, kellel lapsed eas 5–15, julgen soovitada **Ehala-Tungla lastelugu „KÄSIKIVI KOSMOSEST”** (idee autor A. Mikk). Mitte see, et lugu on lühike ja õpetlik, pole oluline, vaid tegijate ehedus ja siirus! Meeskond – õigem oleks vist öelda „naiskond”! – lavastaja **Garmen Tabor**, kunstnik **Liina Unt**, valguskunstnik **Airi Eras**, koreograaf **Oksana Titova** – on osanud põhiliselt Georg Otsa nimelise muusikakooli džäss ja klassikalise laulu õppuritega lavale tuua elava, hea liikumise ning loomuliku laulmise ja sõnavaldamisega loo. (Võib-olla tasub kohati dünaamikat ohjeldada Tigeda muti ja Perenaise partiis – teksti arusaadavus kannatas.) Ehala meelde jäävad viisid annavad kindlasti Tungla lihtsatele, kuid kopsaka ivaga mõtetele taas pika ea. Eriliselt sööbis hinge Tulnuküdruk **Siri (Anneliis Kits)** – siirus kõiges ja süvenenud mõtestatus laulmises. Loodan, et ta jätkab õpinguid ja annab oma väga omanäolisele andele võimaluse teha kord suuri tegusid!

Vist kõige pikema nimega teater Moskvast, lühendatult MAMT, tõi mõlema lavastusega mitu väga meeldivat üllatust, mis kõigutasid kõvasti eelarvamusi. Kõrvalepõikena: autogrammitunnis küsis Arne Mikk teatri kunstiliselt juhilt Aleksandr Titelilt, kas on raske kanda teatrile nime andnud suurte eelkäijate mantlit, ning sai vastuse, et ei maksa seda koormat üle tähtsustada: maailm muutub iga päev ja pole mõtet tegelda museoloogiaga – eesmärk on olla ansambli teater ja luua pidevalt midagi uut.

„LA TRAVIATA” kontseptsioon (lavastaja **A. Titel**, kunstnik **Vladimir Arefjev**) oligi väga omanäoline ja eiras traditsioone. Lavapilti kujundasid püstised, seest valgustatud klaasist ristkülikud, kus vastavalt vaatuse põhitõnusele pandi suruõhuga lendlema punased (I) ja valged suled (II ja IV) ning kuldsed raha sümboliseerivad kettakesed (III vaatus) – kogu see virvendav foon lõi atmosfääri ja mängis kaasa Verdi lennukate ja tõttavate rütmidega. Avamängu ajal tulid lavale kabareetantsijaiks rietatud mustade tšellodega statistid, võtsid istet ja imiteerisid selle pilli mängupoosi – mulje oli võigas, kuid vaataja silme ette joonistus selgelt kontseptsiooni iva, et kõike, mis kaunis ja üllas, on selles maailmas võimalik pilastada ja kõverpeeglisse projitseerida.

Dirigent **Feliks Korobov**, hariduselt ka tšellist, paistab olevat tundlik muusik, kuid kohati

maailmas. Kindlasti on teisi sama kauneid hääli ja väga omapärase rollilahendusega Violettasid, kuid tema isikupära ning lisaks laulja-haridusele ka pianisti- ja organisti-haridus on andnud talle erilise kompleksivabaduse nii muusikalises kui rolli kontseptis. Rolli jäägitu kirglikkus oli hingemattev! Kui tema Violetta loeb viimases vaatuses paljajalu, seljas mngi armetu lossakas mantel (sest on külm – klaasseina taga lendlevad lumehelbed) ilmselt tuhandendat korda Germont’i kirja, kus palutakse vabandust ja lubatakse Alfredo naasmist, siis kuskilt keha sügavusest tuleva ahastava karjega paiskuv repliik „E tardii!” (liiga hilja tuleb halastus) mõjus kui üheksas laine, mis matab kõik enda alla.

Kõndides pärast etendust läbi harjumattult sooja õõ, tajusin vaid õnne- ja tänutunnet – omal väikesel saarel sai kuulda kunstnikku, kes järgmisel hooajal laulab METis Antoniat Offenbachi „Hoffmanni lugudes”. Ja pole vähetähtis, et see väike naine korraldab tänava juba IX omanimelise festivali, et arendada Abhaasia muusika elu. Ta on sinna viinud Vladimir Spivakovi orkestri ja palju nimekaid soliste, aga seekord Moskva konservatooriumi noorte orkestri dirigent Koroboviga, et anda Abhaasia noortele lauljatele võimalus esineda orkestliga. Kes teeb, see jõuab palju!

Ooper „MADAMA BUTTERFLY” on minule äärmiselt mitmemärgiline ja olen seda Puccini enda lemmikeost kuulnud lugematuid kordi. MAMTi lavastus on toonud 2003. aastal Moskvast Kuldsed Maski auhinna nii lavastajale (**Ljudmilla Naletova**), kunstnikule (**Jelena Stepanova**) kui ka peaosatäitjale (toona Olga Gorjakova), mistõttu ootus oli suur. Ja see sai väärilise tasu: kaua ei ole näinud nii helget, elegantset askeetlikku ja puhast lavastust. Lavapilt on valitsevalt valge ja valgusmängudele avatud, valgus oli kõigi stseenide kuninga. Kujunduses on vaid vihjeid miniatuursele jaapani arhitektuurile, valge paat esiplaanil on kandma pandud kõiki sisulisi sõlmpunkte: siin sünnib Butterfly ja Pinkertoni lõomav armu-duett ja viimases vaatuses katkestab harakiri Butterfly elulõnga. Kogu selle hõrgu välise vääriline oli igas mõttes ka nimiosatäitja **Irina Vaštšenko**, kellel on dramaatiline ja väga rikka värvigammaga hää: palju oli õrnust, ülimalt kaunis oli kantileen. Ta on neid kunstnikke, kes kuskil ei kuritarvita oma hääleliigi võimalusi, ka ültraagilised hetked anti ehtjaapanliku vaashoitusega, kuigi hääles olid kõik värvid üliergud. Stiililiselt olid ka Pinkertoni (**Dmitri**

Soolokavadest sain osa vaid kahest, **Anneliis Peebo** ja **Ain Angeri** esinemisest. **Peebo Lied’i** kontsert oli väga hea ülesehitusega: kolm laulu Schumanni tšüklist „Naise elu ja armastus”, kolm Brahmsi laulu op. 105, viis valikulist laulu Schubertilt, Šostakovitši op. 105 „Viis poemi Tsvetajeva luulele” ja Dvořáki op. 55 „Mustlas-meloodiad”. Kuna osa sellest kavast on juba varem selle lehe veergudel vaatluse all olnud, siis piirdun uute muljetega. Kõigepealt on uus laulja sisuline ja hääleline küpsemine! Kindlasti on kapiitlisaalil eelis intiimsuse loomisel ja ülihea akustika nii laulja kui ka kuulaja jaoks. Erakordselt suur vedamine interpreedile on koostöö sellise pianistiga nagu **Christian Koch**, kes tegutseb Viinis vabakutselise **Lied’i**-lauljate kontsertmeisteri ja õpetajana ning dirigendina. Selles žanris nii oluline vormitaju ja tervikutunnetus oli haarav. Kui plaanitakse edaspidigi esitada Šostakovitši oopust, tasuks lauljal enam süüvida Tsvetajeva tekstide tagamaadesse, siis joonistuksid sinna kätkevad valusad ja sarkastilised nüansid eredamalt välja.

Ain Angeri hääles on väärtused, milliseid ei kohta just sageli: siin on kõrvupaitavat mahedust ja kõrguste sära, energiat ja pisaraid esile kutsuvat hingestatust. Ning kõige üle valitseb tark, heamaitseline ja musikaalne fraseerimine. Kava sisaldas aariaid Bachi „Magnificat’ist” (BWV 243) ja kantaadist „Ich habe genug” BWV 82. Caldara, Haydni, Dvořáki, Mozarti, Verdi, Wagneri ja Villem Kapi helindid – kõiki neid ühendas üldnimlik teemaring, mis kirjast Dvořáki „Piibililaulude” (op. 99) esimeses laulus: „Gott, erhöre mein Gebet” („Jumal, kuule mu palvet”). Kooslus **Piret Aiduloga** oli tasakaalus ja rõõm oli tajuda, et Eesti vanuselt teises Kaarma kirikus on ainulaadne akustika: iga heli jõuab kuulajani selgelt ning kiired jooksudki ei jää ruumis „rullima”. Bachi „Pièse d’orgue” G-duur BWV 572 andis võimaluse nautida siinse oreli väga mahedat kõla ja organisti muusikalist suveräänsust. Kontserdi lõpus kor-damisele tulnud Kapi jumalik laul „Kui lõpeb suvepäeva viimne vine” lummas ennekuulmatu lihtsusega.

Seda, kuidas Anger suudab oma häälega helilooja kirjapandut voolida, saab huviline kuulata juba 18. augustil Birgitta festivalil, kui ta teeb kuningas Heinrichi rollis kaasa Novaja Opera Wagneri „Lohengrini” etenduses. Kuna mullu sai Klassikaraadio vahendusel Angerit selles rollis nautida *live*-salvestuselt Viini Riigiooperis, siis julgen melomaanidele soovitada: seda võimalust ei maksa käest lasta!